1. Küsime Tšinghiskhaani pojapoega, kes sai 1260.a. Suurhordi kagaaniks või suurkhaaniks ehk kõigi mongoli riikide isevalitsejaks. 1271.a. võttis endale juba Hiina keisri tiitli ning rajas Yuani dünastia. Ka ühendas ta Mongoolia Hiinaga ja valis pealinnaks Pekingi. Oli tolerantne paljude Hiina usundite suhtes, väljaarvatud taoism. Võttis kasutusele paberraha ja proovis ebaõnnestunult vallutada Jaapanit. Just tema valitsemisajal olevat külastanud Hiinat Marco Polo. Suri arvatavasti 18.02.1294.a. Kellest on jutt?

2. Oma filosoofilises traktaadis „Misogüünilisest (naisevihkajalikust) vaginaalprintsiibist“ nentis see oma aja üks tuntuim eurooplane Katariina II kohta: „Naine jääb alati naiseks, naiselikus valitsises on vitul suurem mõju kui mõistusest juhitud kindlal poliitikal.“ Kes?

3. Vanakreeka keeles on selle jõe nimi Borysthenes, mis nime all me teda tänapäeval tunneme? Jõgi on üle 2000km pikk ja enamasti jäätub talvel.

4. Unustage minionid ja saage tuttavaks: Bubbles, Jeff, Pogo, Fuse, Zee, Newt ja Slick. Tuttavad nii teleekraanilt kui jõuluvana kingikotist. Kuidas on nende tegelaste ühine nimetus?

5. Seda tootev maailma suurim vabrik kuulub firmale Beijing Ginko Group (BGG) ja asub Hiinas Yunnani provintsis. Seal on 400 000 ruutmeetri suurune maa-ala hõivatud Haematococcus pluvialis’e kasvatamiseks. Saadavat ainet kasutatakse muu hulgas toidulisandina ja kosmeetiliste kreemide koostisainena. Mida selles vabrikus toodetakse?

6. Selle nimekirja kuulsamat ei ole vist mõtet nimetada, aga enamlevinumatest olete arvatavasti kuulnud. TRON, Dash, Stellar, Cardano, Ripple, Ethereum jt. Millega tegemist?

7. See tuntud vanemate tütar on kanda kinnitamas maailma moelavadel, aga nüüd ka kodumaa kinolinal. Kes?

8. Toiduakadeemia asus otsima Eestile kaasaegset rahvustoitu. Võitjaks valiti vana toit, mille valmistamiseks tuleb tooraine panna savist või roostevabast terasest kaussi ning valada peale soe vesi ning panna see soojemasse kohta hapnema paariks ööpäevaks. Kui segu on parajalt hapu, kurnata potti ning keeta tasasel tulel, pidevalt puulusikaga segades kuni segu pakseneb. Moodsal versioonil kasutati keetmisel astelpaju mahla. Nimetage see toit!

9. Selle 1990 aastal sündinud saksa gastroenteroloogi ja aimekirjaniku esikteost on kodumaal müüdud üle 2 miljoni eksemplari, tõlgitud 28 keelde ja see on suurt vastukaja leidnud kõikjal. 2012. aastal võitis ta samateemalise loenguga esikoha Freiburgi, Berliini ja Karlsruhe Science Slamil ning loeng sai YouTube'is kiiresti menukaks. Ka Eestis oli raamat müügitabelite eesotsas. Pane kirja kirjanik ja raamatu pealkiri!

10. Nimetage kaks kergejõustiklast, kes on sündinud ühel ja samal päeval, samal aastal, ühes ja samas riigis. Nad mõlemad on võitnud samal olümpial, ühel ja samal päeval, kuldmedali.

11. Kes on see „Viikingite“ sarjas mängiv põhjanaaber?

12. Teatavasti on Eestis kokku 5 rahvusparki. Eelmise aasta lõpus jõudis ajakirjandusse aga teade, et Keskkonnaministeerium soovib luua uue rahvuspargi, mis moodustataks ligi 44 tuhande hektari suurusena tüüpiliste ja haruldaste soo-, metsa- ja rannikumaastike ning pärandkultuuri kaitseks. See ei ole uus mõte – juba 1920ndate alguses oli Gustav Vilbastel idee luua sinna Eesti esimene rahvuspark, mis aga paraku toona ei õnnestunud. Loodava rahvuspargi nimi?

13. Selle maalikunsti koolkonna rajajaks peetakse Thomas Cole´i. Nii koolkonna (1825 kuni 1870) kui Cole'i teostes kujutati realistlikult ja üksikasjalikult Ameerika maastikku ja metsikut loodust, mis oli romantismi ja naturalismi tunnuseks. Mis koolkonna stiilinäidet näete?

14. Tsarskoje Selos on kalmistu, mis Nõukogude Liidu ajal kasvas võssa ja umbrohtu. 1993.a. see kalmistu taastati. Maetute hauakivid puhastati ja nüüd säravad nad kirkalt päevavalguses. Hauakividel on nimed: Flora, Emir, Kob, Cerera jpt. Kes on sinna maetud?

15. Põhja iirimaal asuv Dark Hedgesi nime all tuntud vaatamisväärsus on paljudele tuttav filmist „Troonide mäng“. Mis puuliigist see allee moodustub?

16. Rõuge Ööbikuoru Pesapuu torn pole pilkupüüdev mitte ainult päevasel ajal vaid ka öösiti, kui süttivad torni tüve, vaateplatvormideks olevaid „linnupesi" ja torni tippu kroonivat „kuldmuna" valgustavad erivärvilised tuled." Mis põhjusel särab muna mõnel ööl siniselt, mõni öö ühte teist värvi?

17. Siimon, Andreas, Johannes, Jaakobus Sebedeuse poeg, Bartolomeus, Toomas, Matteus, Jaakobus Alfeuse poeg , Siimon, Juudas Iskariot. Kindlasti arvasite ära, millise nimekirjaga on tegu, siis peaks ju olema väga lihtne lisada nimekirja kaks puuduvat nime. Kes on nimekirjast puudu?

18. See Mare Kõiva ja Andres Kuperjanovi toimetatud akadeemiline ajakiri avaldab originaaluurimusi folkloristikast, võrdlevast usundiuurimisest, kultuuriantropoloogiast ja nendega seotud valdkondadest. Ajakiri ilmub paberkandjal ja Internetis. Interneti-versioonile on lisatud video- ja helinäiteid. Nimetage ajakiri!

19. Selle liblika röövikuid võib leida näiteks aiamaal tilli söömas, sest nad toituvad ainult sarikalistel taimedel. Liblikaliik?

20. Tegemist on Põhja-Ameerika indiaanlaste põhilise toiduga. Valmistatakse teda pühvlilihast. Säilib väga pikka aega ja sellepärast kasutatakse teda toiduna ka polaarekspeditsioonidel. Tema segamisel veega ja seejärel keetmisel saab vlmistada isegi putru ja nö. musta pudingut. Tema väärtus seisnebki kõrges valgu- ja rasvasisalduses. Nimetage toit, millest on jutt?

21. Näete pildil ühte USA 20 sajandi alguse menukaimat ja enimmüüdud kirjanikku. Kirjutas põhiliselt ajalooromaane ja oli ka mõnda aega ajakirja Cosmopolitan Magazine toimetaja. Tema esikromaan "The Celebrity" ilmus 1896. aastal. Järgmine, iseseisvussõja sündmustel põhinev ajalooromaan "Richard Carvel" osutus äärmiselt populaarseks, seda müüdi üle kahe miljoni eksemplari. Ka tema hilisemad teosed "The Crisis" ja "The Crossing" olid edukad. Kuna tema ees- ja perekonnanimi ühtib ühe teise, veelgi kuulsama tegelasega, ei ole vahest seepärast ta nimi kirjanikuna nii tuntud kui võiks. Sündis oma maailmakuulsast nimekaimust vaid kolm aastat varem, kuid suri juba 1947 aastal, elades seega ligikaudu 15 aastat temast vähem. Kes?

22. Selle kuulsa järve nimi on kohalikus aborigeenikeeles Kumpupirntily, ja ta asub Lääne-Austraalia osariigis Pilbara piirkonnas. Pindala on 330 km² ja selle suurim pikkus 160 kilomeetrit. Ingliskeelse nime andis järvele 1897. aastal seikleja Frank Hann. Ta oli uurimas Pilbara idapiirkonda Rudalli jõe juures, et leida suurt magevee järve. Järv osutus aga soolaseks. Nimetage järv!

23. Praegusel kujul kinnitati see lipp juba 16. detsembril 1937 ja on sellisena kasutusel tänapäevalgi. Lipu kasutaja on loodud aga juba 2. juunil 1302. Nõukogude ajal lipp siiski ei lehvinud. Kelle või mille lipp?

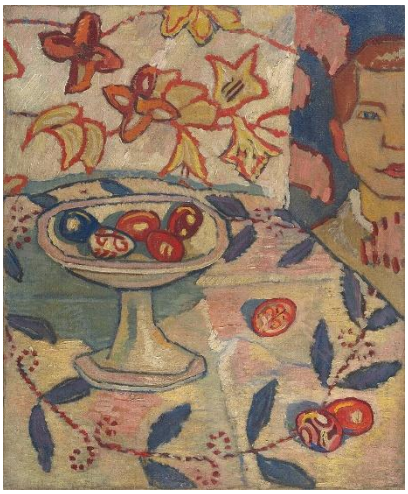

24. 2002. aasta kuulutati Viljandis küsitava maalikunstniku (1892-1941) aastaks, mida tähistati ka kohaste sündmustega: pärna istutamisega kunstniku sünnikohta kunagisse Rehtla tallu Oksa külas; kahe väiksema näitusega (üks Viljandi Muuseumis ja teine Viljandi Kilpkonna galeriis) ning ühe suure väljapanekuga tema loomingust Ugala teatri majas; kunstiteadusliku konverentsiga Ugala teatri majas jne. Samuti on tema auks nimetatud tänav Ihaste linnaosas Tartus. Kellest on jutt?

25. Kes laulab?

26. Nad olid Vana-Rooma preestrinnad, kes teenisid kodu, kodukollet ja perekonda kaitsvat jumalannat olles ühtlasi Vana-Rooma ainukesed naissoost preestrid. Nende templis põles tuli, mis sümboliseeris jumalanna kohalolekut. Nemad aga valvasid tuld. Iga aasta 1. märtsil tuld uuendati. Nad kõik pidid olema pärit Rooma kõrgseltskonnast ja teenisid preestrinnana umbes 30 aastat. Tuli põles templites kuni aastani 391, mil keiser Theodosius I keelas avaliku paganluse kummardamise. Kellest on jutt?

27. Selle kriminaalse organisatsiooni juht on Ernst Stavro Blofeld, teised liikmed on salastatud. Blofeldi parem käsi ja number 2 on Emilio Largo. Organisatsioonis kutsutakse liikmeid numbrite järgi – mida väiksem number, seda tähtsam positsioon (nt Blofeld on number 1). Rühmituse eesmärk on maailma valitsemine. Üheks peakorteri asukohaks pakutakse Pariis, 136 Boulevard Haussmann. Nimetage see kriminaalne organisatsioon!

28. See on esinduslik saal kloostris või konvendihoones; tavaliselt on see kahelööviline ruum käärkambri kõrval, kus loeti igal hommikul üks peatükk piiblist (sealt ka nimetus) ja toimusid vaimulike nõupidamised. Pildil vastav saal filmist "Viimne reliikvia". Mis saal?

29. 1930-1940.a. kujunes Kuubas üks muusika- ja tantsustiil, mille nimetus tähendab Haiiti voodoo preestritari. 4/4 taktimõõdus tants sai Ameerika Ühendriikides 1950. aastatel ülipopulaarseks seltskonnatantsuks, hiljem arenes sellest välja veidi lihtsam tšatša. Põhisammudes esimesel taktiosal liikumist ei ole, teisel on samm ette või taha, kolmandal kantakse keharaskus tagasi teisele jalale ning neljandal tuuakse jalg juurde. Tantsule on samuti iseloomulik puusahööritus, mis kaasneb keharaskuse ühelt jalalt teisele viimisega. 1999 aastal tõi Lou Bega oma hitiga selle muusika jälle korraks tantsusaalide tippu. Nimetage tants/muusikastiil!

30. Selle saare pindala on 230 000 km² ja elanike arv üle 100 miljoni. Seal asub ka ühe riigi pealinn. Saarel asub 1841m kõrgune vulkaan, mis viimati purskas kaheksateistkümnenda sajandi kahekümnendatel aastatel, ometigi asub seal suusahüppetorn, millel toimub aastast 2012 naiste suusahüppe maailmakarikasarja üks etappe. Mis saarest on jutt?

31. Küsime keemilist elementi järjekorranumbriga 64. Ta on lantanoid ja haruldane muldmetall. Tema tihedus normaaltingimustel on 7,9 g/cm³ ja sulamistemperatuur 1312 Celsiuse kraadi. Huvitav on see, et oma nime on element saanud ühe soome teadlase järgi, kes aastal 1794 avastas ütriumi ja kelle töö viis haruldaste muldmetallide avastamiseni. Ta oli Soomes teine keemiaprofessor (pildil) ja teda peetakse keemia kui teadusharu rajajaks Soomes. Nimetage keemiline element!

32. Selle riigi ajaloos on olulist rolli mänginud Bernardo O´Higgins Riquelme, oma elu lõpu veetis seal Ida-Saksa juht Erich Honecker. Suurima riigis elava rahvusgrupi järel on teisel kohal baskid 1,6–4,5 miljonit järeltulijat ehk 10–27% kogu rahvastikust. Sealt on pärit ka üks praegu Tartus teeniv ja hispaania keelt õpetav katoliku vaimulik. Rahvuspuu on ... araukaaria, rahvuslill ... lapageeria, rahvuslind kaeluskondor ja rahvusloom lõuna-guemal. Riigivapil olev rahvuslik deviis kõlab eesti keeles nii: "Mõistuse või jõuga." Mis riik?

33. Mis aasta?
-- Portugalis algasid miguelistide sõjad;
-- sõlmiti Turkmantšai rahu, mis lõpetas Vene-Iraani sõja;
-- 1640. a Turus asutatud ülikool viidi üle Helsingisse, kus ta tegutseb Helsingi Ülikoolina tänase päevani;
-- surid Johann Wilhelm Krause ja Franz Schubert;
-- sündisid Jean Henri Dunant, Jules Verne ja Henrik Ibsen.

34. Möödunud aasta oktoobris võis uudistes lugeda, et NEID on nüüdseks Eestis 598 liiki! Uustulnukatest toome välja sellised nimed nagu Schleicheri nokkrood ja laialehine karvkeerik. Kes või mis?

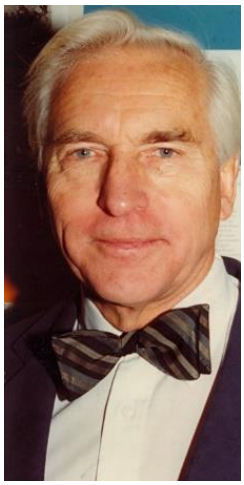

35. Kui 16. juulil 1992 (deklaratsioon teatas Vabariigi Valitsus eksiilis oma tegevuse lõpetamisest 5. oktoobril 1992, ei leppinud selle teguviisi kui valitsuse seniste seisukohtadega vastuolus olevaga üks tolleaegne majandusminister, kes nimetas 15. septembril 1992 Eestis uue 1938. aasta põhiseaduse järgse Vabariigi Valitsuse (Nõmme valitsuse). Tunnustamata Peaminister Vabariigi Presidendi ülesandeis oli ta kuni oma surmani 2003. aastal. Tema ees- ja perekonnanimi ühtib peaaegu ühe 90ndatel väga kuulsa Eesti laulja nimega, kes praegugi muusikuna edukalt edasi tegutseb. Kes?

36. 28. oktoobril on apostlite ……. ja Juuda Taddeuse mälestuspäev, neist esimese järgi on see rahvakalendri päev meil saanud ka oma nime. Lõuna-Tartumaal, Viljandimaal ja Võrumaal märkis see päev jäätumise algust ning talveteede ootust. Eestis on neile apostlitele pühendatud just see pildil nähtav kirik. Mis päevaga on tegu? Kirik asub samanimelises alevikus.

37. Mõlemad on oma ala maailma tipud ja ühe mehe perekonnanimi on teise mehe eesnimeks. Pange kirja see ühine nimi!

38. Kas mäletate veel NSVL-i liiduvabariikide atribuutikat. Nimetage vabariik!

39. Esimesed teated selle haiguse kohta pärinevad I sajandist, mil Vana Kreeka arst Aretaeus uuris alatoitumise ja kõhulahtisuse põhjuseid. Haiguse olemus selgus aga alles ligikaudu 1700 aastat pärast esmast kirjeldust, aastatel 1944–1945, Teise maailmasõja ajal. Nimelt märkas Hollandi lastearst Willem Karel Dicke Hollandi näljahäda ajal, et pärast saia defitsiitseks muutumist vähenes ka küsitava haiguse esinemissagedus. Kui aga sai oli jälle saadaval, jäid paranenud lapsed uuesti haigeks ning ka uued haigusjuhud sagenesid märgatavalt. See viiski Dicke mõttele, et haiguse tekitajaks võivad vallandada teraviljad. Selguski, et tegu on päriliku eelsoodumusega kroonilise haigusega, mis avaldub nisu, rukist, otra ja kaera sisaldavate toitude söömisel. Haiguse tekitavad teraviljades leiduvad valgud: nisus gluteen, odras hordeiin, rukkis sekaliin ja kaeras aveniin, mis haigetel põhjustavad peensoole limaskesta hattude taandarengut kuni nende kaoni. Ainus ravi on nisu-, rukki-, odra- ja kaeravaba dieet. Kuigi enamasti tunneme meie seda haigust lihtsalt gluteenitalumatuse all on tal ka kindel haigusnimetus . Mis haigus?

40. Kes laulab?

1. **Hubilai** e. Hubilai khaan
2. **Friedrich II** e. **Friedrich Suur**
3. **Dnepr**
4. **Oddbods**
5. **vetikad** (punavetikad)

6. **krüptoraha**
7. Adele **Taska**
8. (karamellikattega astelpaju)-**kaerakile** e. **kiisel**
9. **Giulia Enders „Võluv soolestik**"
10. Emil **Zatopek** (5000m jooks), Dana **Zatopkova** (Ingrova) (naiste odavise) / s. Tšehhoslovakkia)

11. Jasper **Pääkkönen**
12. **Alutaguse**
13. **Hudsoni jõe** koolkond
14. Vene keisrite ja suurvürstide lemmik**hobused**
15. harilik **pöök** (*Fagus sylvatica*)

16. iga **sündinud vallakodaniku** auks värvub "kuldmuna" kas siniseks või roosaks, vastavalt soole
17. **Filippus** ja **Taddeus**
18. **Mäetagused**
19. **pääsusaba** (Papilio machaon)/ aasta liblikas ning möödunud aastal rahvusliblikaks valitud
20. **pemmikan**

21. **Winston Churchill**
22. **Disappointmenti** järv / **Pettumuse** järv
23. **Rakvere linn** / sai linnaõigused 2. juunil 1302
24. Villem **Ormisson** / sünninimega Wilhelm Aleksander Ormisson
25. France **Gall**

26. **Vesta neitsid**
27. **SPECTRE** / Special Executive for Counterintelligence, Terrorism, Revenge and Extortion / James Bondi filmidest
28. **kapiitlisaal** e. kapiitel / kapiitel=peatükk
29. **mambo** / Lou Bega hitt „Mambo nr.5"
30. **Honshu** / pealinn Tokyo / Zao vulkaan

31. **gadoliinium** / Johan Gadolin
32. **Tšiili** Vabariik
33. **1828**
34. **samblad**
35. Mihkel **Mathiesen** / ansambli Jam solist

36. **simunapäev** / alevik Lääne-Virumaal
37. **Irving** / Kyrie Irving NBA korvpallur – Irving Saladino kaugushüppe olümpiavõitja Panamast
38. **Tadžiki** NSV
39. **Tsöliaakia** ehk gluteenenteropaatia
40. Ariana **Grande**